

До 180-ої річниці з дня народження Андрія Івановича Дикого

(1841 р. – 12.11.1868 р.)

Андрій Іванович Дикий народився в 1841 р. в Києві. З 1852 по 1859 р. навчався в 2-й Київській гімназії. За розумовим розвитком хлопець стояв переважив своїх однолітків: протягом усіх семи років перебування в гімназії навчання тільки на відмінно, щороку отримуючи похвальні листи, і закінчивши її з золотою медаллю. І все це – попри слабке здоров'я.

Михайло Чалий, який працював у цей час у 2-й Київській гімназії, згадував, що Андрій був не по-дитячому серйозним і охайним. У Києві

Дикий знав тільки одну вулицю, яка вела зі старого Києва до гімназії. Він писав дуже гарні твори.

По закінченні гімназії Андрій Дикий вступив на історико-філологічний факультет Київського університету святого Володимира. У студентські роки він був одним з ініціаторів створення недільних шкіл у Києві, які мали важливе значення для освіти простого люду. В університеті займався й громадською діяльністю. У 1984 році Андрій Дикий закінчив університет і на запрошення М.Чалого прийшов на службу до Білоцерківської гімназії вчителем словесності.

За спогадами Дикого, на той час у Білій Церкві, яка була справжньою глушиною, молодий педагог жив на третьому поверсі гімназії та виходив виключно на уроки та прогулянки – любив пройтися берегами Росі, лісом, Але головним заняттям для нього була розумова праця.

Викладання словесності Андрієві Дикому спочатку давалося дуже важко. До нього вивчення цього предмета в гімназії було на дуже низькому рівні. Учні писали безграмотно, читали мало. Педагог узявся за роботу енергійно, але після річної напруженої праці успіхи були незначні. На другий рік учні вже мали кращі результати зі словесності. І тільки протягом двох останніх років своєї служби вчитель зумів домогтися досить високого рівня як викладання свого предмета, так і навчальних досягнень учнів. Молодий педагог мав намір написати підручник з мови, який би відповідав вимогам тогочасної науки.

Талановитий учитель глибоко володів навчальним матеріалом, був добрим наставником, заслужив повагу своїх вихованців та колег, зумів зігріти серця учнів, прищепити їм любов до ближнього. Його уроки сприяли й загальному розвитку гімназистів. А.Дикий слідував за новинами науки й упроваджував їх у практику, своїм прикладом заохочував гімназистів до праці – одним словом, був учителем за покликанням.

Андрій Дикий – автор кількох педагогічних статей: «Про виховання», «Окрема думка з приводу обговорення на педраді проступку учня Ленського», «Думка про параграф 14 статуту гімназії 1864р. «Про класичну та реальну освіту». Він був переконаний, що виховання має ґрунтуватися на взаємній повазі між наставником та вихованцем і на взаємній довірі – тільки такий підхід може стати запорукою успіху. Учитель повинен ставитися до дитини не як чиновник – тоді існуватиме довіра між учнем та педагогом. До вихованців повинен застосовуватися індивідуальний підхід, бо кожна дитина є особистістю.

Влітку 1867 р. померла його мати, Андрій Дикий любив свою матір, більшу частину своїх жалувань відсилав їй до Києва. Смерть матері ще більше підірвала його здоров'я, він тільки в праці намагався знайти себе, забути про свої скорботи. Він чахнув на очах, нічого не їв, не пив, та не спав. Пройшов рік Андрій Дикий почав трішки відходити, в 1868 р., щоб підтримати своє здоров'я відправився до Ялти. Але в Криму Андрію Дикому було не дуже добре, йому не вистачало коштів, щоб жити в нормальних умовах, і хвороба ще більше почала розвиватися. Після того як він повернувся з Криму на уроках він був всього тиждень, йому навіть було важко підійматися на третій поверх, він перевівся на перший поверх, хворів чахоткою.

Перед смертю їздив до брата в Київ, але там здоров'я його ще більше погіршало, перевезли його до Білої Церкви, в гімназію.

А.Дикий був шляхетною людиною. Його найчастіше відвідували гімназисти. На його думку виховання повинно бути на взаємній любові між наставником та вихованцем, та на взаємній довірі друг до друга, такий підхід служить успіху для нормального виховання. Такі відносини встановлюються безпосередньо, коли вихователь відноситься до своєї справи з серцем та душею. Коли він любить дітей, і робить для них все можливе, коли вихователь терпимий до дітей, він повинен діяти не шляхом погроз та страху, а шляхом переконань. Успіх в справі виховання залежить від особистості вихованця. В навчальному закладі вчитель повинен відноситися до дитини не як чиновник, а як людина, тоді буде взаємна довіра між вихователем та дитиною.

Андрій Дикий був противником, щоб вчитель гімназії по всяким дрібницям доповідав начальству про проступки учнів, це не буде сприяти зближенню вчителів та учнів. Коли вчитель помітив в учневі якісь недобрі риси, він повинен попрацювати з учнем індивідуально, надати йому певні поради, в питаннях виховання повинен бути індивідуальний підхід, бо кожен учень є особистістю.

Але важка хвороба вчителя не дала йому реалізувати свої плани: 12 листопада 1868 року він помер, йому було 27 років. Його поховали в Білій Церкві біля церкви св. Марії Магдалини; могила збереглася дотепер.

Звіт директора Білоцерківської гімназії М.Чалого за 1864 г.

На 1864 р. при Білоцерківській гімназії існували такі заклади: сама гімназія, Білоцерківське приходське училище, два приватні жіночі пансіони.

Гімназія мала своє приміщення, головний корпус знаходився в трьохповерховому кам'яному приміщенні, при ньому знаходилися двохповерхові флігелі, в яких містилися квартири інспектора, писаря та вчителів навчального закладу.

Був спеціальний будинок для директора, лазня. Всі будинки були на той час в задовільному стані.

Будинок директора гімназії

Гімназія утримувалася за рахунок державної казни 13240 рублів, щорічно вона отримувала 2 тисячі рублів з 50 тисячного капіталу графа Браницького, отримувала від учнів за навчання в рік 2425 р.

В 1864 р. за право навчатися в рік гімназисти платили 10 рублів. Були пожертви для бідних учнів від пані Дорн.

Гімназія складалася з семи класів, був ліквідований закритий виховний заклад.

При гімназії в липні 1863 р. було відкрито Білоцерківське приходське училище, відкрите за приписом попечителя Київського навчального округу, знаходилося в приміщенні гімназії. Училище мало 1 клас, був 1 світський учитель, 2 вчителі закону Божого. Викладачами училища були вчителі гімназії.

Учні 4-го класу гімназії

На 1 січня 1864 р. в гімназії було 310 учнів.

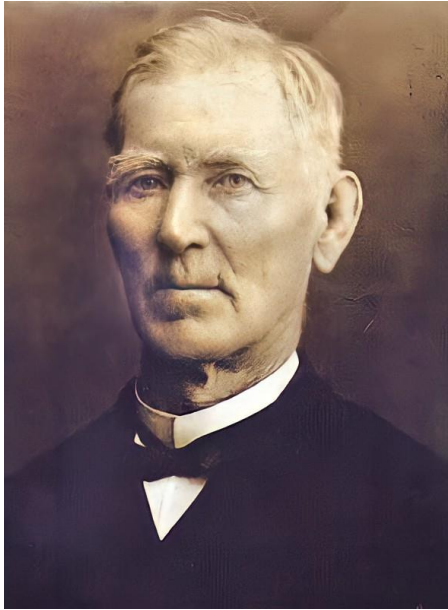
За релігійним станом:

Православні	80
Римо-католики	193
Лютерани	8
Євреї	28
Мусульман	1

За соціальним станом серед учнів гімназії на 1864р.

Дворян та чиновників	228
Духовного звання	4
Міських станів	18
Сільського стану	38
Іноземців	22

19 грудня 1861 р. директором Білоцерківської гімназії стає **Михайло Чалий** в гімназії відбуваються значні зміни на краще.

Мета переведення гімназії з Вінниці до Білої Церкви – забезпечити освіту дітям дворян, а особливо дворянам маєтків графа Браницького. Дійсно до 1861 р. 2/3 гімназистів складали діти дворян. Коли було ліквідоване кріпосне право, і змінилася економічна ситуація, і багато посад в маєтках Браницьких зникло, відпала потреба в ґрунтовній освіті, і за логікою повинно було зменшитися кількість вихованців-католиків.

Після скасування кріпацтва відкрилася дорога до навчання православному люду, особливо селянам.

Селяни зрозуміли своє нове становище, і батьки селянських дітей почали більше приділяти уваги своїм вихованцям, не тільки віддавали їх до початкових шкіл, а вчили далі.

Цим новим потребам селян велику роль відігравало відкрите при гімназії приходське училище. В нього вступало все більше дітей з селянського стану.

Михайло Чалий підкреслював, що діти селян мали добрі успіхи, і це сприяло на його думку посилення «російського» елементу, бо до цього часу гімназія мала польський характер.

В червні 1864 р. до гімназії вступило 12 хлопців із селянського стану.

Але директор доводив до вищого начальства, що батьки більшості селянських гімназистів не мали матеріальних засобів вчити своїх дітей, і ці діти могли залишити гімназію, якщо їм не допоможе уряд.

Чалий пропонував, щоб уряд їм виділив невеликі стипендії в сумі 25-30 р., як це робилося для єврейських дітей, він всі пропозиції здав попечителю Київського навчального округу.

В Білоцерківській гімназії з 21 травня по 18 червня 1864 р. проводилися, як річні так і випускні іспити.

Разом з учнями 7 класу складали іспити і сторонні особи.

Із 202 учнів, які були в 1–6 класах переведені в вищі – 167 учнів, вибуло до закінчення гімназії – 17, лишилося на другий рік – 17 учнів.

Із 17 учнів 7 класу отримало атестати – 5, вибуло 4 учні, залишилося на повторний курс в 7 класі 8 учнів.

Із 9 сторонніх осіб склали задовільно іспити 4 учні.

На 1864 р. в гімназії було 13 вчителів, наглядачів за учнями – 2, був 1 писар, 1 лікар, 2 канцелярських чиновники, всього було 22 чиновники.

Почесним попечителем гімназії був камер-юнкер губернський секретар граф Владислав Браницький, він на цій посаді був з 2 листопада 1857 р.

Директором гімназії був статський радник **Михайло Чалий**, на цій посаді був з 19 грудня 1861 року.

Протягом 1864 р. відбулися переміни в учительському та чиновницькому складі закладу.

Із університету св. Володимира до гімназії перейшов на посаду старшого вчителя математики та фізики **Григорій Болобан**, із того ж закладу перейшов на посаду старшого вчителя російської словесності **Андрій Дикий**.

Старший вчитель математики та фізики губернський секретар **Олександр Андрущенко** переміщений в головне управління Віленського воєного генерал-губернатора.

Молодший вчитель німецької мови Колезький асесор **Ернест Гофман** переміщений на ту ж посаду в Полтавську гімназію.

Старший вчитель російської словесності Колезький асесор **Аполон Гордієвський** звільнений із служби за проханням.

В 1863 р. в гімназії був відмінений предмет законодавчання на підставі розпорядження начальника округу.

Начальство дозволило на оплату вчителя законодавчання вчителя мов, за розпорядженням директора закладу поділена зарплата вчителя законодавчання між трьома вчителями у вигляді надбавки за заслуги в праці вчителям мов.

Були в гімназії вчителі, які займалися приватним навчанням – домашній вчитель **Олександр Гросгейм**, навчав сиріт, які знаходилися на утриманні графа Браницького.

В 1864 р. гімназія була оглянута помічником попечителя Київського навчального округу.

На 1 січня 1865 р. гімназія мала 3656 назв та 8515 томів книг, 37 географічних атласів, 1 глобус.

На протязі 1864 р. за рахунок штатської суми 32 томи на 87 р. та 14 томів за рахунок сум від продажу речей ліквідованого закритого виховного закладу на 650 р.

Придбано 157 р. журналів.

Всього було придбано книг за 1864 р. 277 томів на 894 р.16 коп., 132 томи було придбано без грошей із департаменту народної освіти та інших місць.

В 1864 р. загальна учнівська бібліотека також існувала, за цей час було куплено – 306 томів, за суму яка була виручена від продажу майна закритого виховного закладу.

На 1864 р. в віданні дирекції Білоцерківської гімназії всього було 511 учнів: чоловічої статі – 408, жіночої – 103.

В самій гімназії було 346 чоловік, в приходському училищі – 62, в двох жіночих пансіонах – 103 учениці.

Характеристика стану викладання предметів за 1865 р.

Вчителю російської мови Хоменку та словесності Дикому в 1864/65 н.р. потрібно перебороти труднощі і завдяки своєму старанню і нормальному відношенню до праці і за сприянням директора вдалося виправити дещо у викладанні російської мови та словесності.

Вчитель **Хоменко** веде свої справи досить успішно дотримується правил у викладанні, цьому сприяють йому інші вчителі.

Дикий викладає російську мову в старших класах по одному уроку на тиждень, а в 7 класі два уроки на тиждень.

Уроки словесності хоча і почалися викладатися краще, але всіх недоліків ліквідувати не вдалося. Було мало підручників, хрестоматій.

За словами М. Чалого учні усвідомили, що потрібно краще знати російську словесність і почали записувати уроки зі слів вчителя, та систематично готуватися до уроку.

Учні готувалися до нього добровільно, цьому сприяла учнівська бібліотека, в якій учні брали книги.

Велика увага зверталася на написання творів, в трьох старших класах було подано 5 творів і один екзаменаційний. Твори писалися на теми, які пройдені по теорії та історії російської словесності, а також були твори на загальні теми, давалися і письмові аналізи прочитаних творів

В 1866 р. за постановою директорського з'їзду класний нагляд за учнями, і частково неklasний (на перервах) став обов'язковим для всіх викладачів.

Такою мірою ліквідовані попередні незручності відносно нагляду за учнями, до того обов'язки нагляду за учнями були покладені на інспектора та наглядачів. Вчителі обмежувалися тільки одним викладанням, і не звертали увагу на моральність учнів, бо не були наставниками.

Але деякі вчителі були наставниками, **Зозулін, Стефанович** приділяли значну увагу виховному процесу, такі вчителі як **Дикий, Болобан** своїм відношенням до служби, своїм особистим прикладом сприяли моральності учнів, прививали їм хороші манери.